

Ikke i mitt nabolag. Hvorfor NIMBY-sakene utfordrer det norske demokratiet

Elisabeth Gammelsæter

LEDARE

Så hindrar regeringen nödvändiga klimatåtgärder

chefredaktör
berg
14

ionen
berg
ehanda.se
nds
opparviks-
1284 Visby,

LEDARE

Målkonflikter finns
i alla politikområ-
den, även i miljö-
frågor

driver regeringens politik
åt olika håll. Nyligen neka-
des Cementa (6/7) att fort-

sätta bryta kalksten i Slite
på Gotland. Ett beslut som
kommer få enorma konse-
kvenser för svensk ekonomi
då cementproduktionen i
Slite står för uppskattnings-
vis 75 procent av all cement
som används i Sverige.

Eftersom cement är ett
grundläggande byggma-
terial riskerar Sverige att
drabbas av ett akut bygg-
stopp (Tidningen Närings-
livet 14/7). Branschorgani-
sationen Byggföretagens vd
Catharina Elmsäter-Svärd
betonar särskilt effekterna
på infrastruktur.

Inte minst kommer detta
påverka regeringens plane-
rade miljöåtgärder. Utan
cement lär det exempelvis
bli svårt att bygga nya vind-
kraftverk, vilka behöver en
stabil grund, och ny järnväg
såsom den planerade hög-
hastighetsbanan mellan
Stockholm och Göteborg.

Leserinlägg i Gotlands Allehanda juli 2021

Cementa på Gotland

- Mistet sin tillatelse til å bryte kalkstein ved Slite på Gotland juli 2021
- Grunnet forhøyet kloridinnhold i vannprøver
- Brytningen truer grunnvannet på øya
- Cementa har planlagt CO2 nøytral sementfabrikk
 - Sement = 7% av verdens klimautslipp
- Bygging i Sverige kan bli truet
 - Grunnet andre standarder er ikke import en løsning
 - LKAB sine gruver trenger sement for videreutvikling
- Forlengelse av tidsbegrensat tillstånd

NIMBY på svensk

Elisabeth Gammelsæter. Foto: Privat

Hvorfor skriver jeg om dette? Jo, denne typen situasjon er godt kjent for meg. De siste to årene har jeg fordypet meg i ulike norske eksempler på såkalt Not In My Back Yard – problematikk – i Norge. Jeg har intervjuet motstandere og forkjempere av ulike tiltak som er viktige for samfunnet men som har konsekvenser som oppleves som krevende, særlig lokalt. Jeg er opptatt av hva som betegner disse sakene, hvilke erfaringer kan vi trekke fra dem. Hvordan kan vi møte den neste NIMBY-saken? Hvordan snakker vi sammen, hvordan håndterer vi konflikten.

[Home](#) > [Bergindustri](#)

NIMBY på svensk

NIMBY – Not In My Back Yard-problematikken kan gi sementkrise i Sverige. Kan vi lære av Sverige, og hvordan kan vi håndtere disse sakene på en god måte, spør Elisabeth Gammelsæter.

NIMBY

- Hvorfor bok
- Innholdet
 - Eksemplene
 - Læringspunkter
- Hvorfor er dette viktig for dere?

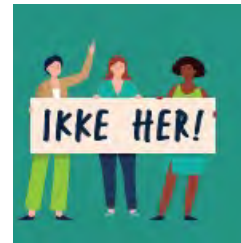

Hva er mest
upopulært –
the Saint
index (USA)

Type anlegg	Andel som ville vært negativ til å anlegge lokalt 2015
Landfill – deponi	81,9%
Casino	73,5%
Power plant/utility	65,9%
Aggregates quarry	59,6%
Kjøpesenter	37,5%
Apartment buildings	34,9%
Single homes	10,2%

Hvorfor en bok om NIMBY

- Dette er det mange som snakker om i en rekke sammenhenger
- Det finnes ikke fra før en systematisk norsk gjennomgang av disse sakene (jeg har i hvert fall ikke funnet det)
- Jeg har jobbet med “vanskelige industrier” i hele min karriere
- Jeg hadde nylig forberedt et notat om problemstillingen for Ekspertutvalget for farlig avfall, hvor jeg var medlem i 2019
- Coronasyssel

Hva er NIMBY?

Krevende anlegg (anleggning/åtgärd) som ingen vil bo i nærheten av

Tre hovedvarianter

- Ikke her
 - Urettferdig at akkurat jeg bærer belastningen på vegne av hele samfunnet
- Ikke noen steder i hele verden
 - Under grensen av hva en regner osm akseptabelt
- Det motsatte
 - “Yes in My Back Yard”

Not in My Back Yard (NIMBY)	Locally Unwanted Land Use (LULU)	Not In Anybody's Yard (NIABY)	Not On Planet Earth (NOPE)	Build Absolutely Nothing Anywhere Near Anything [or Anyone] (BANANA)
Not On Our Street (NOOS)	Citizens Against Virtually Everything (CAVE)	Not Against My Business or Industry (NAMBI)	Place In Blacks' Back Yard (PIBBY)	Some Other Bugger's Back Yard (SOBBY)
Somebody Else's Problem (SEP)	Yes In My Back Yard (YIMBY)	Not My Generation	Ikke i min fjord	Ikke i mitt land

Hva inneholder boka

- 13 + norske eksempler
 - Kraft
 - Mineraler
 - Byutvikling
 - (helse)
 - Og alt mulig annet
- En fagdel
 - Begrepsdiskusjon
 - “bygdedyret”
 - Om kommunikasjon
 - Rollegjennomgang
- “Hva så?/”Och senn?”
 - inkludert innspill fra ressurspersoner med ulikt perspektiv

Tilnærming

- Trekke erfaring fra folk som har vært involvert
- Legge vekt på å lytte til folk som har vært på begge sider
- Hva kan vi lære av det som har hendt før
- Respekt for ulikt ståsted
- «solastalgia»
 - Lengselen etter landskapet slik det var
 - Endring er usikkert og skremmende

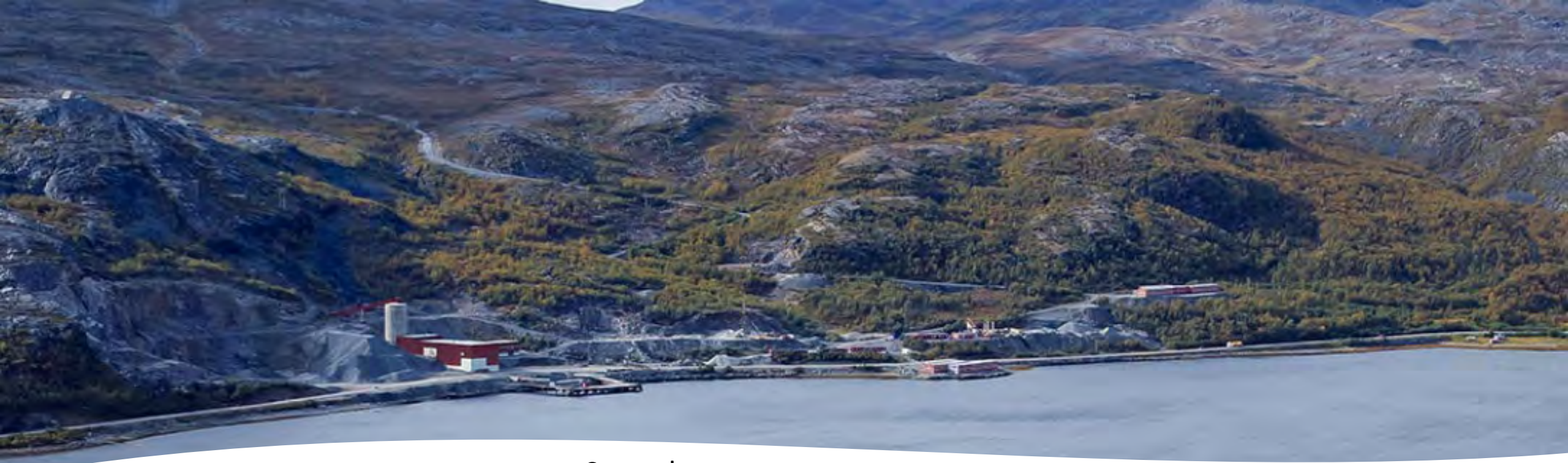
De tidlige norske sakene

(Mardøla, Alta, Rio Tinto Zink)

- Medførte at naturen ble satt pris på
- Norge fikk verdens første miljødepartement
- Verneplaner ble vedtatt
- Den gode samtalen, respekt for motstanderen
- Involvering gir gode prosesser
- Samiske rettigheter ble styrket

Om urfolksproblematikk generelt

- Historisk bakteppe
 - fornorskningspolitikken
- Samenes rettigheter
 - styrket etter Alta
 - Norge første land i verden som ratifiserte ILO 169 om urfolk
 - Sametinget aksepterte ikke mineralloven
- Fosendommen
 - ny bunnterskel for hvordan ivareta kulturutfoldelse
- Framtiden
 - Ny rapport om ny minerallag (NOU/tilsvarer SOU)
 - Enighet i minerallovsutvalget om gruvedrift i samiske områder
 - FPIC

Nye gruver i Norge

- Svært lange prosesser
- To prosjekter som har holdt på å etablere seg siden 2006/2009
 - Nordic Mining på Vestlandet, rutil/titandioksyd
 - Nussir i Finnmark, kobber
- Omstridte prosjekter/omtvistade
 - Samiske områder
 - Presset på natur
 - Mineraler som bidra til grønn omstilling, elektrifisering

Monstermastene i Hardanger

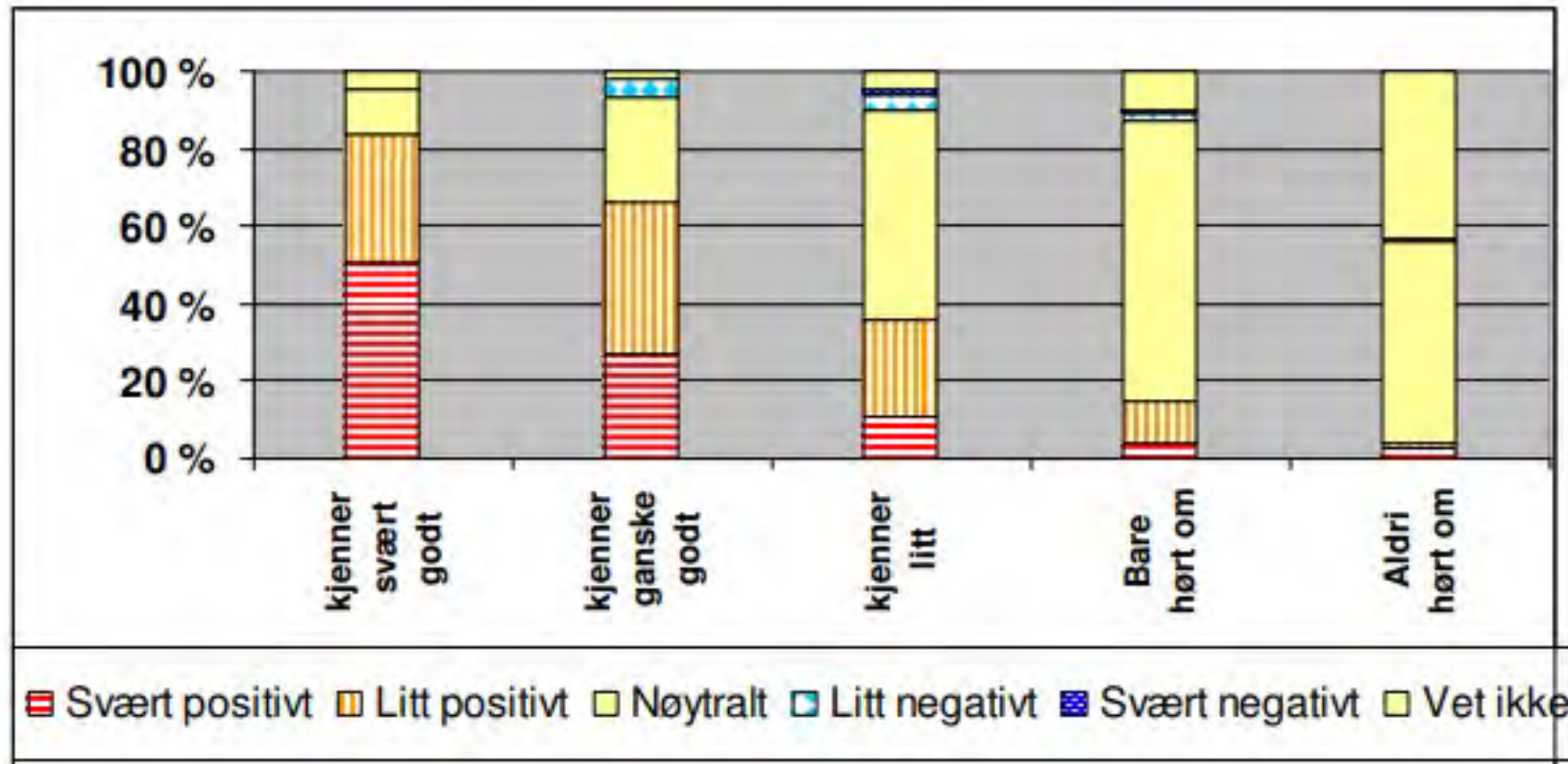
- Hardanger som nasjonalt symbol
- Opplevelse av ubalanse
 - Statnett som overkjørte den lille mann
- Kampen om begrepene

Om makadam branchen

- Oppleves som lokalt krevjande
- Naboer er generelt lite bekymret om vegen ikke får bra nok sten
- Jo mer en informerer, jo flere blir positive
- Legg stor vekt på å ta naboen på alvor
 - En nabo som opplever at ens bekymmer tas på alvor kan bli en viktig støtte
 - En nabo som ikke er fornøyd kan bli et stort problem

Sammenheng mellom kjennskap og holdning til pukk og grusbransjen i Norge i 2002

Det fins ferskere tal som bekrefter det samme bildet, men da for bergindustri som helhet (pukk og grus, naturstein, gruver)

Viktigste læringspunkter

- Tidlig involvering
- Tydelig, enhetlig kommunikasjon
- Ha respekt for beslutninger som er fattet
- Ikke-voldelighet er en ikke diskuterbar forutsetning
- Det er en fordel med gode veiledninger fra myndighetene
- Åpenhet fra bedrifter som står i prosesser
- Solide, kunnskapsbaserte konsekvensutredninger som utføres av utredere som alle parter stoler på
- Ha respekt for andres syn
- Vær forsiktig med hvordan du formulerer deg
- Innspill fra motstandere kan gjøre prosjekter bedre

- Hvem tar gjenvalg hvis en blir idiotforklart?
- Hvem tør å fronte upopulære prosjekter?
- Hva er konsekvensen av å si nei?
 - Import fra land vi ikke liker å sammenligne oss med
 - Strømkrise og andre kriser
 - Verdikjeder som bryter sammen?
- Hva er konsekvensen av å si ja?
 - Press på natur
 - Forbruket vårt – er det bærekraftig/Hållbart?

12 Lørdag 9. juli 2002

NYHETER

KLASSEKAMPEN

Ny bok utfordrer den norske dobbeltmoralen om miljø- og

En utfordring

UTFORDRER: Vi vil ha billig, rein kraft, men ønsker ikke kraftverk. Grønt skifte, men ikke vindmøller og gruver. «Ikke i mitt nabolag»-holdningen utfordrer demokratiet, mener forfatter.

KLIMA

Av Ole Magnus Rapp

Etter en årrekke som generalsekretær i bransjeorganisasjonen Norsk Bergindustri vil ikke Elisabeth Gammelsæter hevde at hun er helt objektiv. Men hun mener at hennes nye bok «Ikke i mitt nabolag» kaster lys over en utfordring som er økende.

Hun arbeidet først i Næringsdepartementet, der innpendende søknader gjerne endte opp etter anke – så for bergindustrien, der utfordringen står tett.

Nå er hun i konsulentbransjen og bistår i prosessen med å få på plass infrastruktur og grønn industri. Det handler om vindmøller, vannkraft, gruver, by-fortetting, søppeleponier og nye ansett som vi trenger, men som folk ofte ikke ønsker å ha som nabo.

«For flere enn meg er det et paradoks at vi ønsker et grønt skifte, men vi vil ikke ta i bruk de metaller og mineraler som behøves og som finnes i Norge, sier hun.

Kina og Kongo, ikke her

Gammelsæter synes det er leitt at nødvendige metaller for framtidens teknologi heller skal hentes fra Kina, som har monopol på viktige råstoffer, eller fra Kongo, der usunne arbeidsforhold og barnearbeid florerer.

Nå er det ikke slik at vi i Norge skal godkjenne alle typer naturinngrep og etableringer. Det finne mange prosjekter myndighetene bør og skal si nei til. Det er viktig at dette nei-et kommer så tidlig at det ikke er lagt ned masse forarbeid, slik at prosessen ikke kan stanses, sier hun.

Forfatteren har i boka intervjuet blant annet nøkkelpersoner i offentlige etater, kommuner, i politikkens og i miljøbevegelsen. Hun har snakket med folk som har stått steilt imot hverandre i konflikter helt fra Alta og Mardøla på 1970-tallet, til dagens debatt om søppeleponi, monstermaster, giftdeponi, hydrogenproduksjon og motorveier.

Flere i politikkens spør seg om det er verdt å fortsette, sier hun.

Dette igjen mener forfatteren utfordrer og kanskje svekker demokratiet og øyefønet med folkevalgte ombudskvinner- og menn.

Torde ikke stille opp i boka

Flere hun intervjuet i arbeidet med boka, har seint trukket sine uttalelser, og de er ikke publisert, av frykt for at de skal bli konfrontert med mer beta og uønsket oppmerksomhet. Dette gjelder både politikere på flere nivå og industriledere.

Gammelsæter understreker at lokal motstand og krav ofte er sunt, og at det dreier

FAKTA

Ikke i min bakgård:

- NIMBY er et akronym for «Not in My Backyard». Uttrykket brukes i en nedsettende sammenheng overfor de som motsetter seg endringskapsende tiltak i sitt nærområde, men som ikke nødvendigvis er motstander av i tilsvarende tiltak gjøres i andre områder.
- Brukes ofte i situasjoner der en lokal opinion reagerer negativt på tiltak som på et nasjonalt nivå anses som positivt, men som likevel reduserer kvaliteten i nærmiljøet.
- Slike situasjoner kan oppstå som følge av kraftutbygging, vindkraftverk, infrastruktur som vei og jernbane, industri som forurenser og offentlige institusjoner for mennesker med en upassende sosial atferd.

Kilde: Store norske leksikon

seg om saker som bør belyses fra alle sider.

– Vi må ikke sitte igjen med beslutningsfaktorer som mister nattevissen av frykt for at avgjørelsen de tar, er upopulær.

I 2003 gjorde hun en undersøkelse om folks forhold til pukkverk for forløperen til Norsk Bergindustri. Resultatet ble ifølge Gammelsæter noe samfunnet bør lære av.

KLASSEKAMPEN

NYHETER

Lørdag 9. juli 2022 13

Forfatter tror det er blitt tøffere å være politiker for demokratiet

— De aller fleste kommuner har et sandtak, et steinbrudd eller pukkverk. Slike masser inngår i dagliglivet vår til veinbygging, jernbanetrassier, bygging av fabrikker, boliger og mye mer, sier hun.

Undersøkelsen viste at der naboen til pukkverket eller grustaket ble lyttet til, og det pågikk en dialog, var forholdene jevnt over gode. Man tilpasset seg hverandre, avtalte driftstidene når det var nødvendig og lyttet til hverandre.

Å involvere sine naboer er viktig, og de som er ansvarlig for utbyggingprosjekter, er nødt til å ta folk og sine angivelser på alvor.

Hun viser til at det er mye oppriktig bekymring blant befolkningen for ting som skjer i deres nabolag. Om fakta og skikkelig opplysninger uteblir, øker bekymringen til reell motstand.

— Det er en naturlig reaksjon å protestere.

Må skape relasjoner

Gammelsæter sier Norge som samfunn må ta i sin NIMBY-problematikken, og mener det er et samfunnsansvar å skape relasjoner. Også utbyggere har ansvar, og det er viktig at diskusjonen er faktabasert.

— Også de som organiserer motstand, har ansvar, for også her er det viktig at dis-

kusjonen er faktabasert, sier hun.

Forfatteren viser til at noen lovverk kommer høyt opp når de ulike lands regelverk for naturinngrep blir vurderet. Plan- og bygningsskapsplan står sterkt og gir kommunene reell beslutningsmakt i de fleste saker.

— Bergverk blir i mange sammenhenger sett på som en versting, uten at vi samtidig er like kritisk til hva vi importerer, sier hun og viser til at mange norske lokalsamfunn har vokst opp rundt en mineralforekomst.

Gammelsæter mener alle kjenner fortida til gruvebyer som Røros, Mo i Rana, Kongsberg, Sultjelma og Kirkenes og metallforekomstene som skapte lokalsamfunnene. Men også områder som Bærum og Årendal ble i begynnelsen basert på det berget ga og på foredling av mineralressurser.

— I enkelte medier kan man få inntrykk av at Norge kun har to gruver, i Røssjøen og i Fjellfjorden, to prosjekter som ikke har kommet i gang og som det demonstreres mot. Faktum er at Norge har en stor bergverksindustri, som gir mer enn 5000 helårs arbeidsplasser, sier hun.

Hun viser til at bergverksindustrien omsetter for over 12 milliarder kroner i året, og av dette eksporteres det for 5,4 milliarder.

Fleire stemmer

Maren Esmark i Naturvernforbundet er blant kildene i boka, og hun mener at de negative konsekvensene av et prosjekt først kommer fram når den lokale motstanden blir stor.

— Lokale og regionallmedie-ber og tendens til å tro at ethvert utbyggingsskjema gir masse arbeidsplasser, redder klimaet og vil gi store skatte-

ÅPNINGSTIDER KUNDESERVICE I SOMMER

Våre åpningstider i sommer er på hverdager 08:30 til 13:30 og lørdager fra 08:00 til 12:00.

Husk at du kan gjøre endringer i ditt abonnement på klassekampen.no/kundeservice

GOO SOMMER!

KLASSEKAMPEN

Vår kjære

Oddvar Skre

11.03.1939

dagbilde 1968

2. juli 2022

Kjært er livet med all sin harm, det klarer man, all som det genger. Men endda treng og ei Vinn i Barm, om ett, som varer lenger.

Gyri

Oystein - Bente

Ragnar - Natia

Åsmund - Ailita

Astrid, Ingeborg, Mia, Vebjørn

Emil, Hanna, Johan

Slekta elles

Gravferd fra Rana kirke

onsdag 13. juli kl 09.30.

Kongsbergseminaret 2022

HØYTEKNOLOGI OG HUMANITET

KONGSBERGKUNSTFORENING

i samarbeid med kunstneren Per Hess inviterer til et samtdiskutert seminar om kunst og samfunn

Lørdag 27 august 2022 10.00-16.00

Sølvsalen, KRONA kultur og kunnskapssenter, Kongsberg

Bindende påmelding kr 200,- (lunch: www.kongsbergkunst.no)

Konferansier Tone Østerdal ønsker velkommen

10.00 - 10.20 Per Hess: Innledning.

Det gjelder nå!

10.20 - 11.00 Bernt Hagtvet:

UTFORDRER:

«...men ønsker å gjøre et verk. Grunn skifte, men ikke vinnende og graver. «Ikke i mitt arbeid» - uttalenen utfordrer teknokratiets, innledet.

Tilbakemeldinger fra lesere av NIMBY

- Boka er nå «i mitt nabolag». Det skal bli spennende å lese den.
- ***Jeg var så oppslukt at jeg nesten ikke kom meg av T-banen på rett stopp.***
- Det er et kvalitetstegn på en bok at den starter med en Darth Vader historie.
- Så morsomt at du foreslo å konsekvensutrede menneskeheten.
- Begynte å lese boka di. Bra så langt. Morsomt at fjelltur i Aurlandsdalen var med.
- ***Interessant og velskrevet*** er inntrykket så langt.
- Hei Elisabeth! Har fått boka di i dag, begynte å lese. ***Greier ikke å slutte, tror det blir en lang kveld. Du skriver godt.***
- Endelig har jeg fått boka di mellom hendene. Har startet. ***Friskt og lettlest hittil.***
- Nå har jeg lest meg gjennom Mardøla og Aurlandsdalen, Altaelva og monstermastene. Nå er jeg blant vindmøllene på Haramsøya. ***Jeg kjenner meg jo litt igjen. Samtidig skriver du om ting som jeg aldri har tenkt på eller visst noe om, men nå blir jeg jo opplyst. Og det har jeg jo godt av.*** Jeg leser litt hver kveld, og idag, da jeg våknet 20 min før vekkerklokka leste jeg også i boka di.
- Da kom boka om det eg kaller århundres industriskandale, da Titania ble tvunget på land, på tvers av over 90% av alle eksperter og enstemmig kommunestyre. Om det er over 30 år siden er saken like aktuell. Hvordan kunne det gå så galt. Litt artig å lese kommentaren til Bellonas Frederic Hauge som eg hadde utallige diskusjoner med og som har et helt annet syn på sjødeponi i dag. ***Det er en bok som er skrevet av noen som virkelig kan sitt fag.***
- ***Herlig bok som mange burde lese*** og få et mere nyansert syn på bedrift og samfunnet rundt
- Om sjødeponi: jeg trodde jo det bare var «å hive det på havet». Nå forstår jeg det er mer nyansert. At det blir liggende helt i ro uten oksygen. Også liker jeg at du er så balansert.
- Du har gjort en god jobb. Bra levert! ***Det er aktuelt, det er grundig, kildene er veldokumenterte, og inniblant er det også morsomt!*** Gratulerer!
- «I dag kom jeg meg ikke ut – jeg har ***bare satt helt stille i sofaen og lest denne boka. Den finner jeg meget interessant***»
- ***«En viktig bok – provokativ på en positiv måte»***

Sweco

- Kommer med rapport om Sirkulær massehåndtering i november 2022
- Ledd i Urban Insight serien
- På engelsk, erfaringer fra hele Europa
- Forfattere:
 - Elisabeth Gammelsæter
 - Sweco NO
 - Karin Larsson
 - Sweco SE

